

'Kroniek'

Mededelingen
Oudheidkundige Kring
Voorst

31e jaargang nr. 1
2008

De Oudheidkundige Kring Voorst

Oudheidkundige Kring Voorst
(opgericht 18 december 1975)

Dagelijks bestuur

Voorzitter:

E. van de Zedde, Koningin Wilhelminaweg 15, 7391 ER Twello, tel. (0571) 27 29 43

Secretaris:

M.H. Roos-Roelofsen, Rijksstraatweg 20, 7383 AR Voorst, tel. (0575) 50 20 99

Penningmeester/ledenadministratie:

J. Muller, Rijksstraatweg 136, 7391 MG Twello, tel. (0571) 27 47 68

Leden:

R. Egberts, Meermuidenseweg 23, 7391 TE Twello, tel. (0571) 27 44 49

J. Groenenberg, Hietweideweg 30, 7391 XX Twello, tel. (0571) 27 60 37

G.B.J. Reinders, Wijkseweg 32a, 7396 BD Terwolde, tel. (0571) 27 43 32

W.A. Hartmans-Gotink, Blankematerweg 2, 7397 NT Nijbroek, tel. (0570) 56 17 37

Ereleden: Mr. J.H. Hermsen, H.J. ten Hove, J. Lubberts en L. Sevenster.

De contributie bedraagt € 14,- per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde post-adres € 16,50. Gironummer 16 64 122. Rabobank, rekeningnummer 36.28.09.267.

Voor het aan- en afmelden van het lidmaatschap en het doorgeven van adreswijzigingen kunt u contact opnemen met de penningmeester (zie boven).

Kroniek

Kroniek is het mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring Voorst en verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de leden van de Oudheidkundige Kring Voorst en is in beperkte aantallen à € 3,00 te koop bij het VVV-kantoor in Twello en boekhandel Oonk in Twello. Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en de auteurs.

Redactie-adres: H. Kleinjan, Langestraat 51, 7419 AR Deventer, tel. (0570) 641 648,
e-mail: "kroniek@email.com".

Werkruimte Oudheidkundige Kring Voorst

Stationsstraat 59a

7391 EJ Twello

tel. (0571) 27 70 90

Geopend op dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur en iedere derde donderdag van de maand van 19.00 tot 21.00 uur en op afspraak.

ISSN 1384-8682

Kroniek

April 2008, 31e jaargang nr. 1

Inhoud

Blz.

Uitnodiging ledenvergadering		2
Van de redactie		2
Oproep		2
Van de bestuurstafel	B. van de Zedde	3
Genealogische dag in Harfsen op 17 mei		4
O.K.V. Jaarverslag 2007	M. Roos	5
Dopen	G. Groenewold	8
Middeleeuws pootrecht geldt nog steeds	W. Hartmans	12
GCV en HCC Gebruikersgroep Genealogie gaan fuseren		15
Kroniek 30 jaar jong		16
Opgraven op De Bongerd (voormalig Hof te Voorst)	H.J. ten Hove	18
IJclub "Terwolde" (vervolg)	J. Lubberts	24
Uit de bladen	J. Roosenschoon	30

Foto omslag:

'De Bongerd', jaren '30 vorige eeuw.

Tenzij anders vermeld komen alle foto's in deze Kroniek uit de collectie van de O.K.V.

**De Kroniek verschijnt vier keer per jaar:
in de maanden maart, juni, september en december.
Uiterste inleverdatum kopij voor de volgende Kroniek:
1 mei 2008**

Uitnodiging ledenvergadering op woensdag 23 april 2008

Graag nodigen wij u uit voor het bijwonen van de jaarlijkse ledenvergadering die gehouden zal worden op woensdag 23 april a.s. in Brasserie-Restaurant Korderijk, Stationsstraat 31 te Twello.

De vergadering begint om 20.00 uur, de zaal is om 19.30 uur open.

Agenda

1. *Opening*
2. *Mededelingen*
3. *Verslag jaarvergadering d.d. 26 april 2007 (zie Kroniek nr.2/2007)*
4. *Jaarverslag secretaris (zie elders in deze Kroniek)*
5. *Financieel jaarverslag*
6. *Verslag kascommissie*
7. *Begroting 2008*
8. *Bestuurssamenstelling:*
De heer J. Muller, penningmeester, is aftredend en niet herkiesbaar. Kandi-

daten kunnen zich melden bij de secretaris volgens art. 4 pt. 4 van het huishoudelijk reglement tot 23 april a.s.

De heer G.B.J. Reinders is eveneens aftredend en niet herkiesbaar. Als nieuw bestuurslid wordt voorgedragen de heer G.E. van Zijl.

9. Rondvraag

*10. Sluiting huishoudelijk gedeelte
Pauze*

Hierna zal een lezing worden gegeven door mevrouw Arja Nobel over "Tuinarchitectuur".

Met belangstelling zien wij uw komst tegemoet.

*Met vriendelijke groet,
Het bestuur*

Van de redactie

De Kroniek is dit jaar dertig jaren jong. Veel verschillende onderwerpen zijn in die dertig jaren de revue gepasseerd en er zullen er ook nog veel volgen. Want oudheidkunde en geschiedenis blijven altijd in de belangstelling staan.

Met dit jubileumnummer, waarin we één artikel uit de allereerste uitgave opnieuw afdrukken, wensen wij u veel leesplezier.

Oproep

Mevrouw Van de Grieindt-Hafkamp is op zoek naar het boekje "Oorlogsherinneringen, ooggetuigen uit de gemeente Voorst." Wie een exemplaar voor haar te koop heeft wordt verzocht te bellen met de OKV, tel. (0571) 27 70 90.

Van de bestuurstafel

door B. van de Zedde

In de afgelopen maanden heeft het bestuur weer een ruim aantal punten behandeld die ons allemaal direct raken.

Er is gesproken over het plaatsen van de gevelsteen bij Het Grotenhuis. Wij zijn content dat de oorspronkelijke steen weer terugkomt vanuit Apeldoorn naar Twello. Ed Stol heeft als vrijwilliger al veel werk verzet en gaat er voor zorgen, dat wij uiteindelijk de steen mogen plaatsen binnen onze gemeentegrenzen. Het Grotenhuis zal de steen in de hal een plaats geven.

Ook is er gesproken over wijzigingen die plaats moeten vinden binnen het redactieteam van De Kroniek. Harry Kleinjan heeft als eindredacteur vorig jaar aangegeven, dit jaar te stoppen met het redactiewerk.

Wij gaan proberen de aanwezige videobanden te digitaliseren, zodat de huidige kwaliteit langer behouden blijft. Er is onderzoek gedaan naar samenwerking met de lokale kabelkrant, vanuit de vrijwilligers is hierover nagedacht en zal het plan verder worden uitgewerkt.

Binnen het bestuur is een rooster van aftreden geactualiseerd. Het rooster is zodanig ingevuld, dat er tot en met 2011 jaarlijks een of meerdere leden aftreden. Hiermee denken we voldoende kennis vast te houden en de voortgang binnen het bestuur beheersbaar te houden.

Om nieuwe leden directer te betrekken bij

de OKV is het voorstel gedaan om jaarlijks de nieuwe leden uit te nodigen voor kennismaking binnen onze ruimte aan de Stationsstraat. Het bestuur heeft deze suggestie positief beoordeeld. Wel moet er nog het een en ander worden geregeld rondom dit soort dagen. In de loop van dit jaar verwachten we de eerste uitnodigingen te plannen.

Het bestuur is verontrust over de toename van kosten bij deelname aan bijvoorbeeld de Klompenweek. De kosten en de bezetting door vrijwilligers vergt een andere aanpak. Het bestuur constateert dat het steeds weer dezelfde personen zijn die de kraam bemannen. Er zouden meer vrijwilligers moeten deelnemen aan de bezetting. Er komt een oproep in De Kroniek.

Samen met de vrijwilligers gaat het bestuur in een aparte bijeenkomst wensen bespreken over werkzaamheden en accommodatie, maar dit ook proberen te vertalen in actieve invulling daarna.

De verschillende lezingen zijn dit jaar kwalitatief ingevuld en daarmee is er een interessant programma samengesteld. Voor data en invulling verwijs ik graag naar de komende Kronieken.

Ook is de jaarvergadering besproken, die dit jaar zal plaats vinden op 23 april a.s. in Brasserie Korderijk.

Vanuit de vrijwilligers is richting het bestuur de zorg uitgesproken over de toename van

het aantal (foto)scans, maar ook de wijze van uitlenen van materialen vergt aanpassing. Leden en niet-leden maken veelvuldig gebruik van de mogelijkheid om delen van boeken en/of foto's te scannen met behulp van vrijwilligers. Het is niet echt duidelijk hoe hiermee om te gaan. Wij maken de afspraak dat er een uurtarief komt van € 40,—. Hiermee krijgen we een vergoeding voor gebruik van apparatuur, tijdsbeslag vrijwilliger en gebruik aanwezige materialen.

Samen met de Monumentencommissie gemeente Voorst gaat er gewerkt worden aan het vastleggen van cultuurhistorische waarden en er gaat bijvoorbeeld gekeken worden naar een verdieping van een overzichts na-oorlogse woningen.

De heer Doornebosch heeft het bestuur verzocht om te onderzoeken wat de leden zoal zelf doen aan transcripties, stamboomonderzoek en dergelijke. Het leeft steeds meer en het zou goed zijn als de OKV hierbij een voorttrekkersrol gaat vervullen. Het

Genealogische dag in Harfsen op 17 mei

Zaterdag 17 mei 2008 organiseert de Werkgroep Genealogie van de Oudheidkundige vereniging "De Elf Marken" te Gorssel al weer haar veertiende Genealogische dag, nu in "Ons Gebouw", Sporkehout 4 te Harfsen.

Deze dag begint 's morgens om 10.00 uur en duurt tot ongeveer 16.00 uur.

bestuur wil hieraan gehoor geven en vraagt de leden in een van de volgende Kronieken de eigen activiteiten aan te geven (het mag natuurlijk nu ook al!). Daarna zal er een evaluatie plaats vinden en komt de OKV met een mogelijk plan van aanpak.

Wij werden aangenaam verrast door een legaat van € 454,- uit de nalatenschap van de heer Jansen in Twello. Het legaat is vrij van belasting voor de OKV en een uitstekende mogelijkheid om middels notarisakte vast te leggen bij leven.

Regelmatig bereikt ons het verzoek om het lidmaatschap te wijzigen; dit vergt nogal wat tijdsbeslag bij de penningmeester. Besloten is om het onderhoud van de ledenadministratie te scheiden van het financiële werk. Wij zoeken een vrijwilliger die de ledenadministratie periodiek bij gaat houden. Uiteindelijk hebben we er voordeel bij dat dit deel van onze administratie goed verloopt, zodat ook de ledenadministratie bij de tijd blijft.

Enkele nieuwe standhouders zullen hun collectie laten zien en u komt ook enige vertrouwde gezichten tegen. Al met al zullen zowel voor beginnende genealogen als voor de meer gevorderde genealogen veel nieuwe gegevens te vinden zijn.

Wilt u iets meer weten over de bewonersgeschiedenis van bepaalde boerderijen in

de gemeenten Lochem of Deventer (Gorssel/Lochem/Bathmen/Diepenveen) dan bent u op de juiste plek. Ook kunnen gegevens over de begraafplaatsen in de gemeente Lochem in te zien zijn.

Evenals vorig jaar zal er weer één familie centraal staan op deze dag. Dit jaar zal dat de familie Smale zijn. U kunt de hele stamboom van de familie Smale bekijken, en ook zal deze stamboom in boekvorm te verkrijgen zijn.

O.K.V. Jaarverslag 2007

Algemeen

Er hebben dit jaar 11 bestuursvergaderingen plaats gehad.

Het ledenaantal bedroeg in januari 873 en in december 862.

Het aantal geregistreerde bezoekers bedroeg 100. Onderverdeeld op onderwerp geeft dat het volgende beeld: 25% foto's, 10% genealogie, 10% huis/boerderij informatie, 10% onderzoek voor werkstuk, 10% schenking, 10% diverse onderwerpen o.a. over de oorlog en 25% algemene informatie en documentatie. Ook van de Gemeente Voorst wordt regelmatig een aanvraag om informatie ontvangen.

Bij gebrek aan belangstelling van bezoekers op de donderdagavond is besloten de openstelling per januari 2008 te laten vervallen.

Bestuurssamenstelling

Tijdens de vorige jaarvergadering was de heer Ruud Egberts aftredend en herkies-

gen zijn. Als u wilt, kunt u van bepaalde stukken kopieën maken.

Het belooft een zeer gezellige en interessante dag te worden.

Kom en overtuig u.

Meer informatie over de genealogische dag is te vinden op www.deelfmarken.nl.

door M. Roos, secretaris

baar. Hij werd door de vergadering voor een volgende periode gekozen.

Financiën

De kascommissie, gevormd door de heren W.W. Braunius en J.H. Lutje Beerenbroek, heeft de administratie gecontroleerd en de penningmeester décharge verleend.

Huisvesting

Pogingen om een groter pand te vinden hebben nog geen resultaat opgeleverd. Het boerderijtje aan de Iordensweg 59 zal worden behouden, maar de kans dat het voor onze kring beschikbaar komt is praktisch nihil.

Lezingen

Er werden vier lezingen en een stadswandeling in Deventer georganiseerd. De onderwerpen waren gevarieerd: op 1 maart trok de heer Hans Hermsen een volle zaal met zijn diaprojectie over herbergen in

de gemeente Voorst.

Tijdens de jaarvergadering op 26 april hield de heer J. Lubberts de diavoorstelling "Van oud naar nieuw", die bij de vele aanwezigen mooie herinneringen opriep. In Terwolde was het mevrouw M.A.C. van der Hout die op 27 september een groot publiek boeide met haar voordracht over de schilders Voerman & Voerman. De heer Hofstede sloot de serie lezingen op 15 november in Wilp af met de geschiedenis over het Nedersaksisch dialect (Oost-Veluwe). Ook hier was de belangstelling groot.

De opkomst bij de stadswandeling op 1 september was jammer genoeg niet zo geweldig.

Old Twello Oavernieuw

Na twee jaar van intensief werk door mevrouw Josien Schutte en de heren Wim Tempelman en Tom Peet verscheen op 22 november het boek "Old Twello Oavernieuw".

Op de jaarvergadering werd de voorinschrijving geopend en er kwamen vele bestellingen binnen.

Werkgroepen Kroniek

Het blad is dit jaar 4x verschenen. Het redactie-team wordt in verband met het vertrek van eindredacteur Harry Kleinjan van samenstelling gewijzigd. Uitbreiding is wenselijk, maar nog niet gerealiseerd.

Om het blad kostendekkend te maken is er een aantal advertenties geplaatst.

Begraafplaatsen

Een overzicht van de grafstenen in de kerken in onze gemeente wordt momenteel op

cd-rom gezet. Met de gemeentelijke afdeling Monumenten & Cultuurhistorie is overleg gaande over de richtlijnen voor restauratie van monumentwaardige grafstenen.

Website

Deze is vernieuwd, maar een aantal links moeten nog verder uitgewerkt worden. Wel staan inmiddels de verpondingscahiers op de site.

Historische materialen

Via een particulier werd ons een prentbriefkaartencollectie aangeboden bestaande uit 3.000 kaarten van de gemeente Voorst. In verband met passende opslagmogelijkheid, beheer en budget is een gedeelte van de collectie aangekocht door het gemeente-archief. De kaarten worden gedigitaliseerd aan de OKV ter beschikking gesteld.

Er is een overzicht gemaakt van de in ons bezit zijnde materialen die her en der liggen opgeslagen. Het ligt in de bedoeling om deze, na restauratie, in een ruimte bij elkaar te brengen en eventueel te exposeren. Naar geschikte ruimte wordt gezocht.

Excursie vrijwilligers

Op 12 mei vond het jaarlijkse uitje voor de vrijwilligers plaats. De reis ging dit maal naar Schokland en Urk. De busreis werd geheel belangeloos door de heer Gert Ooms aangeboden en uitgevoerd.

Fietstocht Bandijk

Op 19 mei was er een geschiedkundige fietstocht "Langs de Bandijk" georganiseerd. Bij deze tocht is een fraai boekje

gemaakt met toelichting op de historische bezienswaardigheden op de route.

Vele vaste en gevarieerde werkzaamheden vinden op dinsdag en woensdag plaats, waaronder het scannen van de foto's, het inkleuren van de kadastrale kaarten, informatieverwerking over de Tweede Wereldoorlog, archivering van zowel foto's als documentatie, de wekelijkse foto in het Voorster Nieuws en de dienstverlening aan bezoekers.

Externe activiteiten

Klompenmarkt

De opbrengst bedroeg ruim € 300,-. Wij hadden een kraam toegewezen gekregen aan de rand van de markt omdat de commerciële deelnemers voorgaan boven de verenigingen. Dat is merkbaar aan het bezoekersaantal. Het bestuur onderneemt stappen om hiervoor een betere regeling te treffen.

Open Monumentendag

Op 8 september is met medewerking van de OKV een expositie ingericht over "moderne monumenten" in het VVV-kantoor.

Rode Kruis-lezing

Over het onderwerp "Nederlandse tradities in de gemeente Voorst" werd door onze kring een lezing verzorgd op 19 november voor patiënten die in Holten op vakantie waren.

Alliantiewapen "Het Grotenhuis"

Via CODA in Apeldoorn werd ons een oude gevelsteen in bruikleen aangeboden die van de Familie Van Grotenhuis tot Veen-

huis uit Twello afkomstig zou zijn. De steen is eigendom van de Historisch Vereniging Felua en is door onze bemiddeling voorlopig in de hal van "Het Grotenhuis" geplaatst en zal later in de nieuwe voorgevel een definitieve plek krijgen. De OKV zorgt voor de bijbehorende informatie. Het bruikleencontract is door "Het Grotenhuis" overgenomen.

Openingen

Namens de OKV waren bestuursleden aanwezig bij diverse openingen, o.a. bij het Grenspalenpad in De Kar/Hooilanden, het Klompenpad in Nijbroek.

LandschapsOntwikkelingsPlan Gelderland

Door de provincie is een klankbordgroep "Van Veluwe tot IJssel" bijeengebracht om de ideeën te peilen van de bewoners en andere belanghebbenden in de betreffende gebieden om zo tot een verantwoord beleid te komen. De OKV woonde twee bijeenkomsten bij: die over het Weteringsgebied en het Middengebied (tussen Zutphen/De Hoven en Twello).

Wij kunnen met tevredenheid terugkijken op het afgelopen jaar. De werkzaamheden worden door iedereen met veel inzet en enthousiasme verricht en de reacties van bezoekers en leden zijn veelal positief. Wij hopen ook in het komende jaar weer vele mooie dingen te kunnen realiseren om zo de groeiende belangstelling voor de geschiedenis van onze gemeente te blijven bevorderen.

Dopen

Dopen staat bol van tradities en symbolen. Dat is niet zo vreemd wanneer u zich bedenkt dat het dopen al net zo lang bestaat als er kerken zijn. Maar waar komen deze symbolen en tradities vandaan en hoe worden ze tegenwoordig gebruikt? Enkele meest voorkomende gebruiken op een rijtje gezet.

Zolang de christelijke kerk bestaat, is er gedoopt. Maar waar de doop precies vandaan komt, is niet bekend. De Joden kenden de besnijdenis en bovendien hoorde je door geboorte tot het volk van Israël. Toch denkt men dat de Joden voor het begin van onze jaartelling zijn gaan dopen. Door het onderdompelen in water gold je als een nieuwgeborene waarbij de doop vergeving van zonden, opstanding uit de dood en een begin van een nieuw leven betekende.

Vooraf

Wie anno 2008 zijn kind wil dopen, hoeft niet meer naar een rivier. Het dopen gebeurt aan het doopvont in de kerk. Tijdens de doopvoorbereiding wordt uitleg gegeven over de doop en de symbolen die ermee samenhangen. Ook wordt er van gedachte gewisseld over geloven in de ruimste zin. Soms worden meer kinderen tegelijk gedoopt. In sommige kerken zingt een jeugdkoor bij de doopvieringen.

Het doopvont

Terwijl de eerste Christenen doopten door onderdompeling in rivieren, fonteinen, of in

door G. Groenewold

Een van de oudste doopjruken uit 1885.

de zee, gebruikte men in de derde eeuw een poel of bad in een speciaal badhuis. In de twaalfde eeuw werd de kinderdoop steeds gebruikelijker. Door overgieten was slechts een klein bad nodig en langzamerhand is men overgestapt op het gebruik van een doopvont in de kerk. Dit is een grote bak, soms op een dikke poot, waarin wijwater zit. Vroeger moest een kindje binnen drie dagen worden gedoopt, omdat de kindersterfte hoog was. Tegenwoordig wacht men soms drie maanden of nog langer.

Doopkaars

De doopkaars wordt aangestoken aan de paaskaars en brandt tijdens het dopen. Naderhand wordt de kaars aan de ouders meegegeven naar huis.

Doopnamen

Bij het doopsel krijgen de kinderen meestal een aantal doopnamen. De doopnaam van het kind wordt opgetekend in het doopboek.

Ook een "luijmandje" ontbrak niet. Het kanten mutsje daarnaast is uit 1907. H. Boesveld, geboren op 21-1-1907 op De Kribbe, droeg het bij zijn doop in de kerk van Wilp.

Peter en meter

In de zesde eeuw werd het peetouderschap ingevoerd. Dit waren twee mensen, de peter en meter, die antwoord konden geven op de doopvragen in plaats van de dopeling. Zo kon de pasgeboren baby getuigen van zijn of haar geloof en daarmee dus worden gedoopt. Tegenwoordig is het niet meer altijd de peter of meter die de

vragen beantwoordt. Moeder en vader doen het nu vaak zelf. Vroeger kon dit niet omdat het kind werd gedoopt terwijl moeder nog in het kraambed lag.

Kaartjes

Vóór deze eeuw werden weinig geboortekaartjes rondgestuurd. Dat gebeurde vanaf 1870-80 al wel bij rijke families. Pas vanaf

Eén van de vele combinaties. De gebreide muts (links tussen de jurken) werd in 1929 gedragen in de kerk van Nijbroek door B. Hofmeijer.

1920 begon de gewoonte zich te verspreiden. En sinds kort is er een nieuw medium bij voor de aankondiging van een geboorte: internet.

Doopjurk

De dopelingen gingen in de begintijd (bijna) naakt te water en kregen na hun doop een doopkleed. Een wit kleed dat aangaf dat de persoon nu bekleed was met Christus in een nieuw leven. Daar hebben de Roomse en Protestantse kerken de zogenaamde doopjurk aan overgehouden.

Sinds de negentiende eeuw draagt de baby bij het doopsel een lange witte doopjurk versierd met strikjes en veel kant. Vaak is de doopjurk al heel lang in een familie en worden alle nieuwe familieleden in deze jurk gedoopt. De vorm van de doopjurken loopt parallel aan de heersende mode. Vaak wordt de doopjurk gemaakt van de trouwjapon van de moeder. Zo hebben de doopjurken aan het begin van de negentiende eeuw een verhoogde taille, net als de japonnen van de vrouwen in die tijd. De geborduurde motieven zijn uiterst verfijnd. In het midden van het rokgedeelte, langs de zoom aan de onderkant, op het bovenlijfje en de kop van de mouw zit borduursel. De rest van de doopjurk is meestal onversierd. Dat is geheel anders in het laatste kwart van de negentiende eeuw. De doopjurken zijn van onder tot boven uitbundig voorzien van vele stroken kant, afgewisseld met geborduurde stroken. Het gebeurt nogal eens dat doopjurken in de loop der tijd versted of veranderd zijn. Bijvoorbeeld omdat er delen kapot gegaan zijn. Wie nog een doopjurk bezit, kan eens kijken of alle

onderdelen van de jurk wel bij elkaar horen. Soms is de versiering van het bovenlijfje anders dan die op het rokgedeelte.

Doopkleding

Doopkleding werd binnen families gekoesterd. De garderobe van een dopeling was een pronkstuk met emotionele waarde, omdat ze verschillende generaties met elkaar verbond. Een oma zag bijvoorbeeld bij de doop van een kleinkind het kleed terug dat zijzelf had gedragen toen ze werd gedoopt. Doopkleding uit familiebezit wordt dan ook niet zo maar weggedaan, dat krijgt niemand over het hart.

Expositie

In de kerk van Voorst werd in februari een expositie ingericht van doopkleding. De oproep om doopkleding beschikbaar te stellen leverde bijna zeventig kledingstukken op van 1885 tot en met 2007. De verscheidenheid was groot, van heel teer batist tot zwaar satijn, veelal wit. Gehaakte, gebreide en gekleurde doopkleding was er ook. Bovendien was er bij elk kledingstuk wel een verhaal.

De expositie trok in vier zaterdagen meer dan 500 bezoekers van heinde en ver. Zoals de voorzitter van de Kerkenraad al aangaf in zijn openingspeech: "Waar kun je doopkleding beter laten zien als op de plek waar het gedragen werd?"

Wie belangstelling heeft voor doopkleding die hier tentoongesteld werd: de organisatie heeft een catalogus gemaakt. Voor € 3.00 verkrijgbaar via de OKV, zolang de voorraad strekt.

Middeleeuws pootrecht geldt nog steeds

door W. Hartmans

Enkele weken geleden trok er een hevige storm over Nederland, evenals vorig jaar rond deze tijd. De storm van vorig jaar had orkaankracht en veroorzaakte nogal wat schade, in de gemeente Voorst vooral in het noordelijk deel. Tientallen populieren werden omver geblazen, en zeker in de Nijbroeker polder was het raak. Bij de opruimingswerkzaamheden kwam toen de vraag naar het poot- en plantrecht weer naar voren. Van wie zijn die bomen, wie is verantwoordelijk, hoe is dat te bewijzen, wie moet betalen voor de opruimingswerkzaamheden?

Maar ook: wie heeft de opbrengsten van het hout, welk recht geldt enzovoort. Omdat we het in onze eigen situatie tegenkwamen ben ik op zoek gegaan naar informatie. Deskundigen over dit thema zijn echter dun gezaaid. Uiteindelijk kwam ik dankzij Annemarie Geerts van het gemeentearchief terecht bij de heer Visser. Van hem mocht ik onderstaand artikel gebruiken als informatie. Toepassen op de eigen situatie raad ik niemand aan, want er zitten nogal wat haken en ogen aan. Bewijsvoering en procedures idem dito.

Fruitbomen aan de Kadijk, geplaat met pootrecht.

Middeleeuws pootrecht¹ geldt nog steeds
Pootrecht is het recht om bomen in de (openbare) berm te hebben, te vellen en te herplanten. Het is een soort (beperkt) eigendomsrecht op bomen en wordt ook wel voorpootrecht, recht van voorpoting of plantrecht genoemd. Een bijzonder variant van pootrecht is het recht van overpoot, dat het recht geeft om aan weerszijden van de weg in de bermen over de bomen te beschikken.

Pootrechten zijn zogenoemde 'oudvaderlandse rechten'² die ondanks hun zeer oude oorsprong nog steeds rechtsgeldig kunnen zijn. Deze rechten dateren van voor de in-

Noot 1.

Definitie pootrecht en overpootrecht
Pootrecht is het recht om bomen te hebben, te vellen en te herplanten in de berm van de openbare weg aangrenzend aan eigen erf of perceel.

Overpootrecht is het recht om bomen te hebben, te vellen en te herplanten in de berm van de openbare weg aan de overzijde van de weg die grenst aan eigen erf of perceel.

Pootrechten kunnen teniet gaan:

- door verjaring: nadat het 20 jaar niet gebruikt is;
- door afkoop én stopzetting van het gebruik;
- door onteigening;
- door ruilverkaveling (met afkoop: schadeloosstelling);
- door vermenging: gemeente koopt grond met pootrecht, maar behoudt bij

werkingtreding van het (oud) burgerlijk wetboek in 1938. In sommige gevallen dateren de pootrechten uit de zestiende of zeventiende eeuw. Zo verleende koning Karel V in 1515 pootrechten langs wegen in Zeeland en op bomen in de berm van de weg Schijndel/Bostel is nog steeds de oorkonde van Hertog Philips uit 1465 van toepassing. Deze oorkonde verleende pootrechten aan de aanwonenden van deze weg. Deze gelden juridisch nog steeds, omdat de oudvaderlandse rechten op grond van artikel 150 en volgende van de Overgangswet van het nieuw burgerlijk wetboek uit 1992, expliciet als geldend recht zijn erkend.

Noot 2.

Oudvaderlandse rechten

Dit zijn zakelijke rechten (zakelijke rechten ook wel heerlijke rechten genoemd naar de vroegere landheren die de rechten verleenden) die sedert de invoering van het vorige Burgerlijk Wetboek in 1938 niet meer kunnen worden gevestigd, maar die nog wel dienen te worden gerespecteerd:

- beklemrecht;
- Groninger stadsrecht;
- recht van de 13e penning;
- visrecht;
- veerrecht;
- weiderecht;
- pootrecht;
- recht van eendenkooi;
- recht van windvang;
- mijnrecht.

Bewijsvoering

Uit de constante rechtspraak van de Hoge Raad blijkt tevens dat deze oudvaderlandse rechten nog steeds kunnen bestaan. Kunnen bestaan, want er moet wel een redelijk bewijs worden geleverd dat het bestaan niet tussentijds teniet is gedaan. In de praktijk komt het regelmatig voor dat iemand zich voor het bestaan van een pootrecht beroept op de uitspraken van zijn ouders of grootouders. Juridisch moet het ontstaan van het recht echter op grond van een schriftelijke akte worden bewezen. Dit kan een vermelding zijn in oude oorkonden, overeenkomsten, verordeningen, koopaktes, enzovoort.

Behalve het ontstaan van het pootrecht moet er een redelijk vermoeden bestaan dat het recht niet verloren is gegaan. Bijvoorbeeld bij een ruilverkaveling, onteigening of verkoop van (berm)gronden waar bij het pootrecht kan zijn afgekocht of opgeheven.

Inschrijving en verandering

Sinds de overgangswet bij het huidige nieuw

Oproep

De Oudheidkundige Kring is benieuwd naar het pootrecht in de gemeente Voorst. Wie kent nog voorbeelden of heeft nog aktes waarin een en ander is beschreven?

burgerlijk wetboek is het voor pootrechtgerechtigden mogelijk om hun 'oude recht' te laten omzetten tot een modern recht door inschrijving ervan in het kadaster. Daarmee wordt het recht eenvoudiger en niet langer belemmerd door oude, beperkende voorwaarden als 'onopzegbaar' of 'enkel verervend op de oudste zoon', die sommige rechten kenmerken.

De gemeentelijke of andere openbare wegeigenaar kan eisen dat de inhoud van het oude recht enigszins wordt gewijzigd. De twee wettelijke criteria voor wijziging zijn: in strijd met het openbaar belang of in strijd met de redelijkheid en billijkheid. Let wel: wijzigen is mogelijk, maar het oude recht in zijn geheel afschaffen kan de rechter nooit. Zo kan het dus zijn dat het pootrecht, verleend door bijvoorbeeld hertog Jan van Brabant in 1310, nog steeds ongewijzigd geldt voor de bomen in de berm van de weg van Sint-Oedenrode naar Veghel.

*Met dank aan Bas Visser,
Natuur, Bos en Landschap*

GCV en HCC Gebruikersgroep Genealogie gaan fuseren

De Genealogische Computer Vereniging (GCV) en de gebruikersgroep Genealogie van de HCC (Hobby Computer Club) gaan fuseren. De GCV gaat daarbij volledig op in de HCC. Dat voorstel is onlangs door de algemene vergadering van de GCV goedgekeurd. De beide verenigingen gaan verder onder de bestaande naam HCC!genealogie.

De Genealogische Computer Vereniging GCV is een vereniging van en voor geïnteresseerden in het gebruik van de computer, programmatuur en het internet als hulpmiddel bij het genealogisch onderzoek. Onder het motto "leden voor leden" werken de CGV-leden aan belangenbehartiging, uitwisseling van gegevens en ervaringen, voortgaande professionalisering en kwaliteitsverbetering van de door de vereniging zelf, dan wel door andere partijen aangeboden en ontwikkelde digitale ontsluiting van archiefmateriaal. Daarnaast informeert zij haar leden met een dagelijks aangevulde nieuwssite, de wekelijkse digitale nieuwsbrief Update en het maandelijks blad Computergenealogie over wetenswaardigheden, ontwikkelingen en

nieuws op het terrein van genealogie en automatisering.

Door te fuseren kunnen de GCV en HCC!genealogie elkaar versterken.

Voordelen van de HCC zijn o.a. een HCC kortingspas, men krijgt toegang tot de kennis en de diensten van de HCC, men ontvangt een gratis hcc!net e-mailadres, er zijn adviseurs beschikbaar voor vragen op genealogisch gebied en computerprogramma's, men geeft het jaarboek Gens Humana en een cd-rom met stambomen en kwartierstaten uit.

Ook op het gebied van internet zijn er mogelijkheden: aantrekkelijke kortingen, online diensten, en met bijbetaling dan wel korting op abonnementen op hcc!magazine, het tijdschrift Tips & Trucs, het tijdschrift Computer!Totaal, hcc!world, tijdschrift Zoom.nl en Computerconsument.nl. Daarnaast kent de HCC nog de hcc!shop, hcc!cinema, hcc!hulp, hcc!panel, de hcc!dagen en zelfs korting op de HCC MasterCard.

Voor meer informatie:

www.computergenealogie.org

<http://genealogie-gg.hobby.nl>

hcc[!]genealogie

Kroniek 30 jaar jong

In april 1978 kwam de eerste Kroniek uit, precies 30 jaar geleden. Hierbij een afbeelding van de omslag en (op de volgende pagina) de eerste pagina. Bijgaand krantenartikel maakt ook melding van het feit.

Oudheidkundig

Onder aanvoering van H. J. ter Hove, J. Lubbers en A. H. Rengersen hebben de leden van de Oudheidkundige Kring Voorst een mededelingenblad het licht doen zien. „Kronijck” heet het geschrift toepasselijk, het is de bedoeling dat het blad niet alleen de onderlinge oudheidkundige banden nauwer aanhaalt, maar ook wil de redactie er veel geschiedkundige zaken van dorp en streek in behandelen.

20 april '78

TEN GELEIDE.

Voorst is een dorp, of nog liever een gemeente, vol historie. Oude geschriften beginnen hun relaas al twaalf eeuwen terug en van nog veel vroeger vertellen stille getuigen in het land -grafheuvels uit de ijzertijd- en de diep in de grond verborgen scherven en brokstukken, van wat ooit een mensenhand bediende.

Dit verhaal, deze kroniek der geschiedenis, dringt zich nooit op, maar moet ontdekt worden.

Onze Oudheidkundige Kring herbergt onder haar leden vele kenners die ons kunnen helpen het verhaal van volk en streek weer na te vertellen.

Vanuit de kroniek der geschiedenis krijgt de werkelijkheid van vandaag een ander gezicht, ontdek je pas wat het ons omringende landschap kan vertellen.

Ik ben blij dat de Oudheidkundige Kring nu zover is, dat door regelmatige bijdragen van vaste auteurs en leden met uiteenlopende belangstelling, het verhaal, de kroniek van de tijd, geschreven kan worden en wat belangrijker is, binnen onze kring kan worden verspreid zodat de mensen met gelijkgerichte belangstelling elkaar kunnen vinden en er nieuwe, leerzame contacten kunnen ontstaan.

Verder is het niet onbelangrijk dat het Bestuur voortaan een spreekbuis heeft voor mededelingen en nieuwtjes, maar beter nog is het als dit blad gaat fungeren als spreekbuis voor de leden.

Tot slot dank ik de redactiecommissie voor hun inspanning om de "Kronijck" het licht te laten zien en ik wens deze waardevolle uitbreiding van de Kring een lang en voorspoedig leven toe.

DE VOORZITTER.

Opgravingen op De Bongerd (voormalig Hof te Voorst)

door H.J. ten Hove

In de eerste Kroniek die de O.K.V. uitgaf, nu dertig jaar geleden, stond onderstaand verhaal van H.J. ten Hove. Omdat het een boeiend verhaal is en omdat menig Kroniek-lezer dit verhaal niet (meer) kent, plaatsen we het hier nog een keer.

De Hof te Voorst behoorde eertijds tot het bezit van de abdij van Prüm in de Eifel. De naam 'Vorst' komt dan ook in het jaar 893 reeds voor op een lijst van goederen van deze abdij. Het bezit Voorst bestaat dan uit

een Curia met 19 erven of hoeven. Het moet indertijd een aanzienlijk complex van gebouwen zijn geweest, getuige de vele overblijfselen en funderingen in de bodem, waarvan de bekende geschiedschrijver L.A.J.W. Sloet van De Beele in 1863 melding maakt. Deze heer Sloet was toen eigenaar van De Bongerd geworden. Aangetrokken door bovenvermelde gegevens toog schrijver dezes op een najaarsdag in 1974 gewapend met een schop naar de Bongerd, om in een stil hoekje aan de oostzijde van het perceel te beginnen met

De Bongerd in de jaren '30 van de vorige eeuw.

Een deel van de opgegraven voorwerpen.

een proefopgravinkje, in de hoop iets van de vroegere bewoning terug te vinden. Begonnen werd met een oppervlak van 6 x 4 meter. De eerste resultaten dienden zich al onmiddellijk aan in de vorm van vele

potscherven, voor kenners variërend van Badroff, Pingsdorf, Paffrath, Siegburg, tot vele variaties van het inheemse kogelpot-aardewerk.

De bodem bleek ter plaatse tot een diepte

van 1.50 meter geheel verstoord te zijn door veebegravingen, welke op z'n laatst hadden plaatsgevonden in de veertiende en vijftiende eeuw. Dit viel af te leiden uit enkele gesloten aardewerk vondsten, welke duidelijk met het kadaver in de grond waren gekomen. Uit deze periode konden, voor zover aanwezig, enkele leuke dingen worden gereconstrueerd, namelijk een veertiende eeuwse grijsblauwe kom – qua vorm en grootte denkend aan ons vergiet – en gedeelten van twee siegburger kannen uit de veertiende en vijftiende eeuw. Op een diepte van 1.50 meter gekomen, tekende zich een cirkelvormige grondverkleuring af, wat bij verder onderzoek een houten waterput bleek te zijn. Men

had deze put gedempt toen het kalf verdronken was, want op 2.20 meter diepte bevond zich het geraamte van een rund in de put.

Op diepte van het grondwaterpeil, ter plaatse 3.50 meter, bleek het eikenhout nog hard en gaaf te zijn. Naar de potscherven uit de put te oordelen – Badorf en ruw-wandige kogelpot – moet deze put wel ongeveer uit de 10e eeuw dateren.

Wegens opkomend grondwater kon de put jammer genoeg niet geruimd worden. Rondom de put werden een aantal dikwandige scherven aangetroffen, welke door het Rijks Oudheidkundig Bodemonderzoek werden herkend als aardewerk uit de IJzertijd. Dit was een verrassende

Ten Hove aan het opgraven in de put bij De Bongerd.

ontdekking, omdat bewoning uit die tijd in Voorst nog niet was aangetoond.

In het najaar van 1976 werd de opgraving met nog een strook van 6 x 3 meter uitgebreid. Groot was de verrassing toen zich op anderhalve meter diepte wederom een put aandeede, op vier meter afstand van de eerste. In tegenstelling tot de vorige, kon deze helemaal tot de bodem geruimd worden, wat interessante vondsten opleverde. De put bleek een zogenoemde boomstamput te zijn met een binnenwerkse doorsnede van circa 1 meter en een wanddikte van 6 cm. De put was 5.50 meter diep ingegraven.

Voor het bouwen van zo'n put gebruikte men een enorme eiken boomstam, welke overlangs in tweeën werd gekloofd. Vervolgens werden beide helften uitgehold en daarna weer samengebonden, in een vooraf gegraven gat geplaatst. Door iemand in de put neer te laten die het geval ruimde en ondermijnde kon men zodoende het geval zo ver laten zakken, tot men van voldoende wateraanvoer verzekerd was. Op de bodem werd een aantal grote stenen en brokken van molenstenen aangetroffen, kennelijk om de wel te verzwaren, waardoor een snelle verzanding werd tegengegaan. Een molensteen bleek – zij het in brokken – nog compleet aanwezig te zijn en kon weer gelijmd worden. De doorsnede was 60 cm, de dikte 4 cm en hij was vervaardigd van basaltlava afkomstig uit de Eifel. Steen van deze grootte waren in de Middeleeuwen in gebruik als huismaalwerk. Na verzanding heeft de put nog enige tijd dienst gedaan als rioolput. In het vuil dat zich aldus verzameld had, werden veel beenderen (slacht-

afval), koehoorns en het complete skelet van een hond aangetroffen. Verder walnootdoppen, een laag gerstekaf en scherven van een prachtige Pingsdorf kom, welke voor de helft aanwezig was.

Bovenop dit alles veel houtskool en huttenleem. Deze stukjes huttenleem waren aan een hoge temperatuur blootgesteld geweest, zodat vermoedelijk het bijbehorende huis is afgebrand en daarmee ook de geschiedenis van deze put eindigde. Als presentje voor de latere opgraver werd bij het dempen nog een 13e eeuwse kogelpot in de put geworpen, die op enkele stukjes na kon worden gerestaureerd.

De hele opgraverij leverde nog enkele interessante losse vondsten op, waaronder een scherfje van een Kalenderberg urn (IJzertijd), fragmenten van een benen kam (Karolingisch), een bronzen naald, een vuursteenmesje (Microliet), een wetsteen (Bentheimer zandsteen), ijzerwaren (ringen, gespen en nagels) alsmede een aantal ijzerslakken.

Oude smeedijzerindustrie op De Bongerd

Gelijktijdig met de verschillende stukken ijzerslakken werden terplaatse veel brokjes moeraserts (oer) en houtskool gevonden. Deze combinatie van vondsten wetigt het vermoeden dat we hier te doen hebben met een plaats, waar ook in de Middeleeuwen uit erts, smeedijzer gewonnen werd. Dit is op zich zelf niets bijzonders want onderzoekingen van de heer J.D. Moerman uit Apeldoorn hebben aangetoond dat juist de Veluwe en speciaal de Oost-Veluwe om die Middeleeuwse ijzerindustrie

bekend was. Ook in de Liemers zijn veel overblijfselen van deze ijzerfabricage gevonden. Maar voor zover bekend is De Bongerd te Voorst de eerste vindplaats in onze gemeente.

De vervaardiging van smeedijzer was omstreeks de 10e en 9e eeuw voor Christus reeds bekend in het Nabije Oosten en Griekenland. In de 7e eeuw voor Christus maakte men in Stiermarken (Halstatt cultuur) reeds smeedijzer en de volksbeweging in de La Tène periode heeft voor verdere verbreiding van deze techniek over Europa gezorgd. De Romeinen kwamen al tegenover Gallische en Germaanse stammen te staan die ijzeren wapens droegen. Wanneer men in onze streek met het vervaardigen van smeedijzer is begonnen is niet met zekerheid te zeggen, maar men neemt aan tussen 500 en 700 voor Christus om dan na een bloeiende periode vrij plotseling omstreeks 1200 te eindigen.

Als erts voor de Veluwe ovens werd klappersteen gebruikt. Klapper- of ijzerstenen bestaan uit limoniet (waterhoudende ijzeroxyde Fe^2O^3) dat zich heeft afgezet op leemkernen.

Deze klappersteen kwam op vele plaatsen op de Veluwe in reeksen komvormige concentraties voor. Deze concentraties, in de volksmond "steenkuylen" of ijzerkuilen of sollen genaamd, strekken zich soms uit over een afstand van 700 à 800 meter. Nabij deze ijzerkuilen bouwden de Middeleeuwse ijzermakers hun kleine veldovens, welke gestookt werden met houtskool.

In deze ovens kan men door middel van blaasbalgen een temperatuur bereiken van 1100° à 1200° C., waardoor de slak vloeibaar werd. Deze slak tapte men door een gat onder in de oven af. In de oven bleef dan een poreuze ruwe klomp ijzer achter, de wolf genaamd. De ijzerdeeltjes werden dus niet gesmolten (smeltpunt 1530° C)

De Bongerd, begin 20e eeuw.

maar klonterden aan elkaar tot een deegachtige massa. De wolf werd dan uit de oven genomen en op een grote granietkei uitgehamerd, waardoor de laatste slakresten werden uitgedreven. Zo'n wolf leverde 8 à 10 kg zuiver smeedijzer op, wat in baren aan de smeden werd verhandeld, als er niet ter plaatse gereedschappen e.d. van werden gesmeed. Lange reeksen van ijzerkuilen en resten van slakkenhopen in de Veluwe bossen zijn nu nog stille getuigen van deze eens zo bloeiende industrie. U kon of kunt ze nog vinden in het Orderbos, links en rechts van het Asselsepad, ten zuiden van de begraafplaats Heidehof te Ugchelen, ten noorden van de Noordweg, welke loopt van Engeland (Beekbergen) naar Hoenderlo ter hoogte van het zogenoemde Ravijn, in Loenen links en rechts even westelijk van de oorlogsbegraafplaats, achter Troelstraord tussen Beekbergen en Loenen, ten noorden van de Carolinahoeve in de Onzalige Bossen, bij de Zijpenberg en de Posbank, een rij dwars over de krimweg naar Hoenderlo 1 km. vanaf de Arnhemsestraatweg. In de Imbos kruist een dubbele rij ijzerkuilen schuin het fietspad Eerbeek-Terlet, 1300 meter voorbij de boswachterswoning. Aan de westzijde in het beukenbos in de Essop (Hagenau) liggen ijzerkuilen en overblijfselen van vroegere slakkenhopen. Bij de bouw van garage Oorspronk te Loenen stuitte men op dikke lagen ijzerslak. Dit verklaarde meteen waarom het bijbehorende woonhuis sinds mensenheugenis "De IJzerberg" heette. Deze naam prijkt ook nu nog op de garage. Op al deze plaatsen is als erts klappersteen verwerkt. De vindplaats in Voorst

maakt hierop een uitzondering. Hier is moeraserts of oer als grondstof gebruikt. Moeraserts heeft zich in vrij grote hoeveelheden afgezet in de drassige streek tussen de oeverwal van de IJssel en het hooggelegen Veluwemassief. Deze oer is tamelijk hoogwaardige erts, waarvan het ijzergehalte varieert tussen de 45 en 70%. De heer Moerman heeft in zijn beschrijvingen veel analyses laten trekken van slakken afkomstig van ovens die klappersteen als grondstof gebruikten. Van ijzerfabricage uit oer is minder bekend, maar deze zal waarschijnlijk niet veel verschillen van de methode zoals die op de Veluwe werd toegepast.

De vondsten op De Bongerd van destijds hebben vorig jaar een permanente plaats gekregen in de dorpskerk van Voorst, die naast De Bongerd staat.

IJsclub "Terwolde" (vervolg)

Het vervolg van de geschiedenis van IJsclub 'Terwolde'. Het eerste deel stond in de vorige Kroniek.

De tent

Tijdens de ledenvergadering van 3 december 1926 werd op voorstel van één van de leden besloten een ijstent aan te schaffen voor verkoop van chocola, koek, enz. Deze tent werd gemaakt door laagste inschrijver, de heer T. Jansen voor f 139,-. De tent werd gekeurd door de heer F.G. Haverkamp. Gezien het grote bedrag moet het

door J. Lubberts een behoorlijke tent zijn geweest. De club had nu de mogelijkheid om op een nette manier en beschermd tegen een koude wind chocolademelk en koek te verkopen. Dit zou zeker het welzijn van de vereniging ten goede komen. Helaas kon de club geen ijsfeest houden in het jaar dat de ijstent gereed kwam. In de vergadering van 1928 werd geklaagd dat de tent te weinig opbracht. De club besloot derhalve de tent te laten aanbesteden. In 1933 was er slechts één inschrijver aan wie dan ook de tent werd gegund. In 1957 werd de tent

Ook op de kolk bij boerderij Kolkestein werden vaak wedstrijden voor de schooljeugd georganiseerd.

verpacht voor f 8,- op zondag en voor f 6,- in de week. Er was altijd veel werk mee gemoeid om de tent op te zetten of af te breken. In 1961 waaide het tijdens het afbreken van de tent zo hard dat de houten schotten van de wanden van de wagen waaiden en een eind verderop in een weiland terecht kwamen. Eén van de medewerkers kon ternauwernood aan zo'n door de lucht zwevend projectiel ontkomen. Tot overmaat van ramp had de wagen nog een lekke band. Een ongeluk komt zelden alleen.

Men had intussen een vaste ijsbaan gekregen en men wilde nu ook een vaste "tent". Ook omdat men al eens problemen had

gehad met de opslag van de tent. In het seizoen 1966-1967 waaide de tent door de verlichtingskabel met veel schade tot gevolg. De roep om een vaste tent werd zodoende steeds groter. In het jargon van de IJsclub sprak men nog steeds van tent. Er kwam licht in de duisternis doordat men een geschikt en betaalbaar zomerhuisje op de kop wist te tikken. Een eerder aangeboden zomerhuisje was te duur bevonden. Op maandag 29 januari kreeg men van de gemeente toestemming om een vast onderkomen te plaatsen. Het zomerhuisje, gekocht in Apeldoorn, werd in record tempo afgebroken, opgeladen en naar de ijsbaan aan de Kadijk getransporteerd.

Schaatsen en met de slee op de niet meer bestaande gracht bij het Tuindorp.

Toen kwam de eerste tegenslag. De stenen voor de fundering kwamen te laat, waardoor de bouw zeker twee maanden werd vertraagd. Op het moment dat de stenen aanwezig waren was er zoveel regen gevallen dat de bouwput vol water stond. Toch kreeg men het voor elkaar om de fundering te metselen, zodat men met de bouw kon beginnen.

Een nabij de ijsbaan wonende landbouwer reed de "tent" naar de plaats van bestemming. Op de dijk rondom de baan gekomen bleek de tractor niet in staat om de wagen te trekken. Een van de bestuursleden wist nog een tractor te vragen, en zo kwam met vereende krachten de boel op de plaats van bestemming. De bouw kon beginnen.

De club was reuze blij met een eigen onderkomen. De consumpties konden nu in een verwarmde ruimte worden genuttigd en dat kwam de omzet zeer ten goede. Enkele dames, nauw verbonden met de vereniging, ontfermden zich geheel belangeloos over de verkoop. De extra inkomsten kon men goed gebruiken, want door harde stormen waaide een deel van het dak af. Men was blijkbaar zo tevreden met het eigen onderkomen dat men in de notulen niet meer denigrerend sprak over "tent" maar over "ons verenigingsgebouw".

Met stenen uit Welsum werd later de westwand opgemetseld, daar de houten wand aan vervanging toe was. Omdat men voldoende stenen had, werden ook de overige wanden opgemetseld. Het berapen van de muren aan de binnenkant moest vanwege de vorst gestaakt worden.

Het kassagebouwje werd ook van steen

opgetrokken. In het verleden stond men kaartjes te verkopen in weer en wind en dat was geen pretje. In het seizoen 1980-'81 werd het nieuwgebouwde vertrek, de verkoopruimte en bestuurskamer van een betonvloer voorzien. Zo kwam men van een ijstent in het bezit van een mooi clubgebouw.

De baan

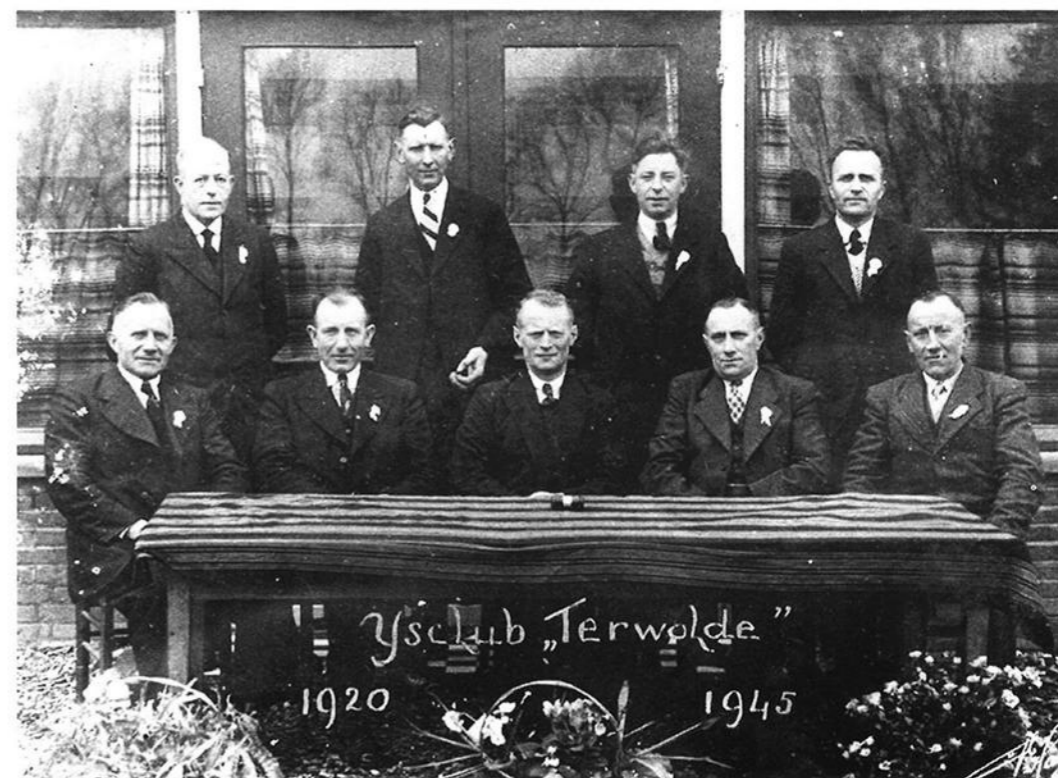
Werkzaamheden in overvloed. Niet alleen wanneer er ijs was, maar reeds ver voordat het begon te vriezen was men met de baan bezig. Hierbij moet men niet denken aan een keurige kunstijsbaan, maar aan sloten en plassen waarop men bij voldoende vorst kon schaatsen. Lange tijd was de "Lange Hank" het vaste plekje. Om dit water geschikt te maken voor de schaatsport moest men regelmatig waterplanten verwijderen. Het wateroppervlak moest schoon zijn en niet volstaan met krabbescheer, lissen, waterwegbree, gele plomp en wat er al niet meer in het water groeide. Wanneer er ijs was en er geschaatst werd, moest de baan regelmatig geveegd worden. De "riesebessems" werden voor de dag gehaald en de vrijwilligers konden aan de gang. Beroepshalve voelden de plaatselijke wegwerkers zich de beste vegers. Men moest hen dan ook niet voor de voeten lopen. De toenmalige wegwerker liep de hele dag langs de al of niet geteerde wegen te vegen. Paardevijgen moesten weg en ook los grind hoorde niet op straat. Lag er sneeuw op de baan, dan kwamen er meer vrijwilligers in actie, al of niet uitgerust met een eigengemaakte sneeuwschuiver. De baan sneeuwvrij houden was een heel karwei. Zoals overal deed ook hier

de techniek zijn intrede. De heren Grandia en de dorpsmid knutselden een baanveger in elkaar. Het motortje was afkomstig van een oude hooibalenpers en na enige experimenten had men de beschikking over een goed functionerende gemotoriseerde baanveger.

IJsfeest

In de notulen van de bestuursvergaderingen en jaarverslagen werd steeds gesproken over ijsfeesten. De ijsfeesten bestonden uit

schaatswedstrijden. Overdag en soms 's avonds bij een verlichte baan. Er was een verkooppunt van chocolademelk en snoep in wat voor vorm dan ook. Muziek was er, de elektricien uit het dorp draaide er grammofoonplaten. Een enkele maal kwam het muziekkorkest "Ons Genoegen" een paar vrolijke marsen spelen. Ook het duo van Putten trad wel eens op. Het was een vrolijk gebeuren voor oud en jong. De boerenknechten en meiden kregen zelfs een middag ijsvrij, evenals de schooljeugd. Veel con-

Het bestuur tijdens het vijfentwintigjarig bestaan.

V.l.n.r. staand: A. Egberts, G.W. Lubberts, F. Pannekoek, B. Waaksma.

V.l.n.r. zittend: H.J. Wassink, J.W. Vredenberg, H. Pas, W. Roeterdink, J. Gijsberts.

tacten, uitlopend in een huwelijk, zijn op de ijsbaan tot stand gekomen.

In de winter, wanneer er op het dorp weinig te doen was, waren deze ijsfeesten belangrijke gebeurtenissen. Voor de schooljeugd waren er hardrijwedstrijden over een afstand van om en nabij de 80 tot 100 meter, afhankelijk van de lengte van de baan. Steeds twee rijders of rijdsters tegen elkaar waarvan de winnaar overging naar de volgende ronde. Met steun van het onderwijzend personeel waren dit altijd gebeurtenissen met lachende winnaars en soms huilende verliezers.

Voor de volwassenen waren er verschillende wedstrijden. In de eerste plaats hardrijwedstrijden op dezelfde wijze georgani-

seerd als voor de schooljeugd. Ook werden er nationale wedstrijden gehouden. Dan kwamen er rijders uit de hele omgeving, soms zelfs uit Friesland. In het algemeen kon men zeggen dat de ijsfeesten bestemd waren voor eigen leden ofwel de lokale bevolking.

Men had hinderniswedstrijden voor paren. Waaruit deze hindernissen bestonden, vermelden de notulen niet. Soms werden er ringrijwedstrijden gehouden, individueel en voor paren, zoals ook gebruikelijk is in de paardensport. Afvalraces werden er gehouden voor dames en heren. Bij het hardrijden voor ouderen bestonden de eerste en enige prijzen uit een krentenbrood. Worstrijden voor gehuwde mannen en

Rineke Demming, Terwoldse schaatsster, wordt in café Dorpszicht gehuldigd voor haar wereldsucces.

De ijsbaan aan de Kadijk.

vrouwen, de winnaar kreeg een grote en de verliezer een kleine worst. De worst werd ook wel eens vervangen door een koek.

Ook werden er wedstrijden gehouden voor mannen en vrouwen op klompen of als koppels. Hierbij had men een koppel van drie personen verbonden met een stok die door alle drie deelnemers onder de rechterarm gehouden moest worden. Dit koppelrijden deed men het best op wat grotere vlaktes zoals b.v. op het kanaal in Terwolde. Soms werd het zelfs met meer dan drie personen uitgevoerd, ter vergroting van de gezelligheid. Op deze manier was het altijd gezellig op het ijs, echt volksvermaak.

Heden ten dage is de rijder met zijn sierlijke draaiwerk van de baan verdwenen. De lange sliert met of zonder stok is niet meer. De krulschaats en de Friese doorloper ziet men nog maar zelden of helemaal niet meer.

Maar de ijspret is nog steeds gebleven, al

schaatst men nu op noren en kunstschaatsen. Gelukkig ziet men nog wel eens kleine kinderen aan moeders hand of zelf oefenend achter een keukenstoel of kruk.

De ijsclub "Terwolde"

Na ruim tachtig jaar heeft Terwolde nog steeds een goed functionerende ijsclub. Nog steeds gezond door vrijwilligers. Een club die velen in de winter plezier bezorgt. Niet alleen voor eigen dorpsbewoners maar ook voor bewoners uit de hele omgeving. Een vereniging waarin zich weinig strubelingen hebben voorgedaan.

Na de jaarlijkse ledenvergadering wordt een verloting gehouden, voor de gezelligheid, want iedereen gaat met een prijsje naar huis.

Hoogtepunten waren er in al die tijd vele, o.a. een geslaagd ijsfeest, een nieuwe baan aan de Kadijk, de "tent" vervangen door een vast onderkomen en de internationale successen van Rineke Demming.

Het is in het verleden voorgekomen dat men

geen contributie hoefde te betalen, omdat er geen ijs was geweest. Maar dit moest men snel weer terugdraaien, want er moest wel per lid gemakkelijksbelasting betaald worden.

Er werd tijdens een strenge winter wel eens gekonkelfoest met de machinist van het stoomgemaal om water in of uit het kanaal te pompen. Dan was er geen concurrentie met het ijs op het kanaal. Als het echter zo uitkwam, dan hield men wedstrijden op het kanaal. Zo was er altijd leven in de brouwerij.

Tot slot

Namen zijn in dit verhaal zo min mogelijk

Uit de bladen

In de werkruimte aan de Stationsstraat zijn elke maand weer nieuwe tijdschriften te vinden die door zusterverenigingen en verwante organisaties gemaakt zijn. Ze zijn de moeite waard om eens in te kijken. Een kleine selectie.

In het *Volkscultuurmagazine* winter 2007 schrijft Marc Wingers een stuk over de 'Gelderse canon als som der delen'. Sinds in oktober 2006 de Commissie Van Oostrom de historische canon van Nederland presenteerde, zijn er op tal van plaatsen eigen canons ontwikkeld. Ook in Gelderland gaat dit gebeuren. Het Gelders Erfgoed wil dit samen met Edu-art, de Biblio-service en het Gelders Archief ter hand nemen. De bedoeling is dat lokale

genoemd. Want wiens werk is het belangrijkste? De voorzitter, de baanveger, klusjesman, sponsor, noem ze maar op. Tientallen vrijwilligers hebben zich ingezet voor deze vereniging met als eindresultaat een nog steeds gezonde vereniging met een mooie ijsbaan. Het werk van vele, vele samenwerkende mensen.

Bronnen

Archief IJclub "Terwolde"
Artikelen Deventer Dagblad.
Archief gemeente Voorst.
Archief Polderdistrict Veluwe.
Archief Oudheidkundige Kring Voorst.

door J. Roosenschoon

canoncommissies en/of historische verenigingen aan de slag gaan om volgens de landelijke 50 vensters een lokale canon samen te stellen. Samen met de initiatiefnemers kan deze ook geschikt gemaakt worden voor het onderwijs. Want het onderwijs was immers ook de oorspronkelijke reden om met de canon te beginnen, namelijk: wat vinden wij dat kinderen van geschiedenis moeten weten?

In *Ampt Epe*, nr. 164 staat van de hand van Hannie Tijman-Logtenberg een verhaal over het Meere-orgel in de kerk in Epe. Abraham Meere was een Utrechtse orgelbouwer, geboren in 1761. Hij wordt beschreven als een groot orgelmaker met zeer specifieke klankideeën. De klank die

hij zoekt is 'elegant, speels, veelkleurig, niet zo luid en teruggetrokken in de bas'. Meere koppelde daartoe alle onderdelen van zijn orgel aan dit klankideaal. Het gaat dan om de laden, kanalen, mechaniek, windvoorziening en pijpen. Hij beschilderde zijn orgels altijd zelf. In Epe beeldde hij op de grootste houten pijp bv. de bouwgeschiedenis van het orgel af. Op 9 juni 1809 wordt het orgel door F. van der Dussen geëxamineerd en een week later vindt de plechtige inwijding plaats. Minister Mollerus was aanwezig, hij nam de plaats in van de uitgenodigde, maar verhinderde Majesteit Lodewijk Napoleon. Toen het orgel in 1994 gerestaureerd moest worden, bleek Meeres grote aandacht voor de klankkwaliteit van iedere afzonderlijke pijp. Andere Meeres orgels staan in de Laurenskerk in Rotterdam en in Twello.

J.D.Hilferink schrijft in *'t Olster Erfgoed*, nr. 47, een artikel over 'Het Nut', dat in oktober 2007 125 jaar bestond. Predikant Antonie van Otterloo richtte het destijds op, maar dat ging niet gemakkelijk. Vooral de hoogte van de contributie was een struikelblok en met name het feit dat een gedeelte daarvan naar de landelijke vereniging zou gaan. Het Nut wilde aan volksontwikkeling doen en in Olst richtte de afdeling al spoedig een bibliotheek op. Ook verder bemoeide men zich met het onderwijs en bovendien werden er lezingen georganiseerd. Een goede locatie voor het educatief werk, waarvoor het bestuur ijverde, liet op zich wachten, die kwam pas na 1980 gereed. Rond 1965 was er een grote inzinking in de vereniging. De belang-

stelling liep terug door de opkomst van de televisie en de grotere mobiliteit van de mensen. Daarop volgde een grote koerswijziging, waarbij de diversiteit van het aanbod veel groter werd en nieuwe activiteiten werden ontwikkeld, zoals het gedichtenfestival, het filmhuis en de oprichting van de historische vereniging. In 2001 fuseerde de vereniging met de afdeling Deventer.

In *Ambt&Heerlijkheid*, nr. 157, schrijft Manja Pach over Joods leven in Dieren. De aanleiding hiervoor is de aankoop van de voormalige synagoge in de Spoorstraat door de Stichting de Dierense Sjoel. De bedoeling is dat na restauratie het gebouw weer als synagoge gebruikt gaat worden door de Liberaal joodse Gemeente Gelderland. Door onderzoek blijkt dat in het gebouw behalve de gebedsruimte en een leslokaal, ook een mikwe, een ritueel bad, aanwezig is. Deze wordt straks wel gerestaureerd maar niet meer in gebruik genomen. De sjoel werd op 22 januari 1884 plechtig ingewijd. De wetsrollen werden er naar toe overgebracht, rituelen werden gedaan, de opperrabbijn hield een rede en er werd gezongen door een koor uit Arnhem. 's Avonds was er een geanimeerd bal. Er waren toen zo'n 60 mensen aangesloten bij de joodse gemeente. Dit aantal daalde na 1910 gestaag en het slechte sjoelbezoek was in de jaren '20 en '30 een voortdurende bron van zorg voor de bestuurders van de kille (joodse gemeente). De laatste vergadering van dit bestuur was op 1 november 1942. Na de bevrijding waren er te weinig joodse mensen over om een nieuwe kille te vormen.

FIETS W ERELD

Polletje

Stationsstraat 60
Twello

Tel.: 0571 - 27 23 80

Hèt adres voor het huren van een fiets.
Tevens is er een ruim aanbod van
nieuwe fietsen, tweedehands fietsen
en kinderfietsen.

Riw@copy
print & design

Markstraat 2, 7391 DE Twello, T. 0571-271104, F. 0571-273234, E. riw@copy@planet.nl, I. www.riw-copy.nl
Openingsuren: maandag 13.30 - 17.30 uur, dinsdag t/m vrijdag 09.00 - 12.00 uur / 12.30 - 17.30 uur,
vrijdag koopavond 18.00 t/m 20.00 uur, zaterdag 09.00-12.00 uur

BOUWBEDRIJF **GROOT ROESSINK**

Enkweg 43 Voorst
Tel: 0575-501272

www.groot-roessink.com

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Onderhoud
- Restauratie
- Molenbouw

Bouwen tussen heden en verleden

Bakker Bril - Voorst

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds - na enkele verbouwingen - in gebruik. Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril. Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden. De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Op de foto uit 1960 gaat de bakker met de bestelauto op weg om brood te bezorgen.

Hof van Twello

Rijksstraatweg 17a - 7391 MH Twello
tel. 0571-270014

www.hofvantwello.nl

Voor Catering en Blote Voetenpad:
06-12635320

Geopend:

woensdag 13.00-17.00 uur

donderdag- en vrijdag 10.00-17.00 uur

zaterdag 10.00-16.00 uur

van 1 mei-1 nov. ook op zondag geopend.

Lekker | | | Lokaal

Al meer dan 800 jaar wordt er geboerd op de grond waar nu Hof Van Twello gevestigd is. En dat niet zonder reden. In de bodem bevinden zich leem en oerlagen die het waterhoudend vermogen van de grond verhogen. En dat was veel waard in een tijd zonder beregeningsinstallaties. Nog steeds profiteren wij van deze bodemeigenschap. Onze wijngaard bijvoorbeeld groeide zeer voortvarend weg, en ook onze groenten, kleinfruit en boomgaarden hebben elk seizoen baat bij deze prima grond. Het bewijs leveren wij elke week in onze streekwinkel waar niet alleen onze eigen producten maar ook die van andere ambachtelijke producenten uit de streek te koop zijn. Van karnemelk tot geitenkaas, van hertenvlees tot de heerlijkste biefstukken. Ook voor al uw catering staan wij klaar! Informeer hier eens naar: passievoorpuur@hofvantwello.nl